

Environmentális és környezetvédelmi nevelés az oktatáson kívül a Selye János Egyetemen

(Komárom, 2012. március 7.)

A Selye János Egyetem rendkívül fontosnak tartja az environmentális és környezetvédelmi nevelést. Több aktivitásunk is arra irányul, hogy hallgatóinkat ne hagyja hidegen környezetünk sorsa, hogy felkészítsük őket a környezeti problémák meglátására, és hogy motiváljuk őket ezek megoldására, vagy legalábbis a környezeti károk megelőzésében való aktív részvételre. A fenti célok érdekében 2012. március 7-én került sor a Szlovák Környezetvédelmi Ügynökség és a Selye János Egyetem közös megrendezésében az ENVIROFILM elnevezésű, a XVII. nemzetközi környezetvédelmi filmek seregszemláját követő filmbemutatóra.

Az érdeklődők a nap folyamán összesen nyolc díjnyertes, környezetvédelemmel kapcsolatos filmet tekinthettek meg, melyek fele szlovákiai, a többi pedig belga, német, cseh és magyar rendezők filmjei voltak.

A vadon őrzője (rendezte Róbert Rajchl és Erik Balá, Szlovákia) a tátrai Csendes-völgy (Tichá dolina) természeti szépségeit mutatja be. A természet szemszögéből nézve nemrégiben még egész Európát hasonló vadon borította. Mára azonban már csak néhány mentsvára maradt a természetnek, az egyik ilyen ez a völgy, ahol negyven medve talált menedéket. Itt zavartalanul élhetnek, az emberi tevékenység negatív befolyása nélkül. Rajchl és Balá ezeknek a karizmatikus élőlényeknek a mindennapjait vették filmre, ezzel akarva felhívni a figyelmet a vadon szépségére, értékére, és veszélyeztetettségére.

Mindnyájan egy hajóban evezünk (rendezte Toon Loenders, Belgium) rövidfilm, mely egy elpusztult veréb látványával indít. A tetem körül krétacsík jelenik meg, mely egyetlen bizonyítéka marad a veréb létezésének azután, ahogy a veréb eltűnik. A filmben látjuk, ahogy a krétarajz átalakul, felemelkedik, szétterül a környező térben, a madár transzformációit mutatja: rövid időre vízzé válik, majd más élőlényekké – az élő és a holt anyag kapcsolatát szimbolizálva.

Ha egy kerékkel több lenne! (rendezte Dávid és Ivan Popovič, Szlovákia) animációs filmsorozat Műanyagok részét láthattuk. A sorozat a 20. század fontos felfedezéseit mutatja be – minden rész egy-egy önálló felfedezést. A szerzők nagyon ügyeltek a tényszerűsége, de a humor eszközével is éltek. A humor segítségével széles közönséget remélnek megszólítani, családi programnak is kiváló a film. A sorozat további érdekessége, hogy több technika kombinálásával jött létre – a klasszikus animációtól a számítógépes technikáig.

Az Eko-büntettek: Az ózon gyilkosai (rendezte H. Greuling, T. Weidenbach, Németország) egy olyan problémát tárgyal, melyről azt hittük, már régen megoldódott. A néző kénytelen tudatosítani, hogy tévedett ezzel kapcsolatban, az ózonréteg még mindig veszélyben van, annak ellenére, hogy az 1987-es Montreáli egyezmény értelmében a CFC vegyületek (klórozott-fluorozott szénhidrogén-származékok, freonok, melyek az ózonréteg legfőbb károsítói) gyártását megtiltották. Ez hatalmas előrelépés lett volna, ha ezt nem követte volna a szervezett bűnözés bekapcsolódása a CFC-vel való törvénytelen üzletelésbe. A film a londoni EIA (Ökológiai nyomozóügynökség) és a német vámhatóságok nyomozását mutatja be, melyben megállapították, hogy a kilencvenes években Európába 20 000 tonna CFC lett törvénytelenül importálva. A gyártók leleplezésére két nyomozó fiktív céget hoz létre, mely CFC-t vásárolna. Az üzleti megkeresésre 26 gyártó reagál Kínából. A film részletesen dokumentálja, hogyan csempészik az anyagot Európába és Amerikába a Montreáli egyezmény kiskapuit kihasználva.

Az Arsy-Versy (rendezte Miro Remo, Szlovákia) fantasztikus empátiával mutatja be a denevérek fejjel lefelé fordított világát, miközben a teljes megértésre törekszik az ember és a denevérek között.

A láthatatlan madárfotós (rendezte Molnár Attila Dávid, Magyarország) Máté Bence főszereplésével készült, akit 2010-ben a világ legjobb természetfotósának választottak. A filmből megtudhatjuk, hogy mi a titka Máté díjnyertes képeinek, miközben a többszörösére lassított felvételeknek köszönhetően példátlan látványvilág tárul elénk. A film nem titkolt célja, hogy közelebb hozza a körülöttünk található élővilágot az emberekhez testközelből bemutatva Magyarország legszebb madarait, akiket soha még ennyire közelről, ennyire részletgazdag képekben nem láthattunk.

A Magas-Tátra, az időbe fagyott vadon (rendezte Pavol Barabáš, Szlovákia) betekintést enged a világ legkisebb magashegységének életébe. A film kockáit nézve tudatosítjuk, hogy ezen a helyen minden mindennel összefügg, s remélhetőleg a nézőkben tudatosul az is, hogy mekkora az ő felelősségük ennek a szépségnek és tökéletességnek a megőrzésében. Az ősi monda szerint, amikor Isten a Földet teremtette, odaadta az angyaloknak a szépséget, hogy szórják szét a Földön. Az angyalok legkisebbike le akarta rövidíteni az utat, a hegység fölött akart átrepülni, de elfáradt. Nem tudott magasabbra szállni, az egyik csúcsra fennakadt, és az összes rábízott szépség a környező völgyekbe esett. Ezt a sok szépséget kell nekünk megőrizni a következő generációk számára, hogy azok ott maradjanak a völgyekben az időbe fagyva...

Az utolsó vadászok (rendezte Steve Lichtag, Csehország) az indonéz Lamalera faluban játszódik. Az itteni őslakosok a földön egyedül álló módon olyan technikával vadásszák a bálnákat, mint száz évvel ezelőtt: facsónakokból és bambuszszigonyal. A film számos kérdést vet föl, és nagyon elgondolkodtató.

1. kép: Tóth J. rektor és Nagy J. miniszter aláírja az együttműködési szándéknyilatkozatot

2. kép: Beszélgetés a filmvetítés után

A Selye János Egyetem további lépéseket is tervez a környezetvédelmi nevelés megerősítésére. Az Envirofilm-bemutató keretében aláírásra került a Selye János Egyetem és a Szlovák Köztársaság Környezetvédelmi Minisztériuma közötti együttműködési szándéknyilatkozat, amely a környezetvédelmi menedzsment tanulmányi program kialakítására és létrehozására irányul. A szándéknyilatkozat aláírását követően a jelenlévők kérdéseket tehetek fel Nagy József, környezetvédelmi miniszternek, Nagy Melinda, tudományért, kutatásért és akkreditációért felelős rektorhelyettesnek, valamint Rastislav Rybanič és Tomáš Kušík környezetvédelmi szakembereknek.

A rendezvényen körülbelül 150 résztvevő volt jelen – elsősorban az egyetem hallgatói és oktatói köréből. Annak ellenére, hogy a téma szakjukból adódóan elsősorban a biológia szakos és tanítóképzős hallgatókat érinti, a rendezvényen más szakon tanuló hallgatók is megjelentek, jelezve ezzel őszinte érdeklődésüket a téma iránt.

Nagy Melinda

Felhasznált szakirodalom:

Enviro-portál (2012): Videotéka. <http://www1.enviroportal.sk/video.php> (letöltve 2012. május 9-én)

Port.hu (2012): A láthatatlan madárfotós. http://www.port.hu/a_lathatatlan_madarfotos/pls/fi/films.film_page?i_topic_id=2&i_film_id=124343&i_city_id=3372&i_county_id=1 (letöltve 2012. május 9-én)

SJE portálja (2012): Envirofilm. <http://www.selyeuni.sk/hu/főoldal/432-envirofilm.html> (letöltve 2012. április 20-án)

Tankönyvkutatási szimpózium a Selye János Egyetem Tanárképző Karán

(Komárom, 2012. március 9.)

A Selye János Egyetem Tanárképző Karának Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén 2009-ben alakult Variológiai kutatócsoport 2012. március 9-én harmadik alkalommal tartotta meg immáron hagyományosnak tekinthető tankönyvkutatási szimpóziумát. A tanszék oktatói és doktorandusai mellett egri, budapesti és pozsonyi kutatók előadásait hallgathatták meg a téma iránt érdeklődők. A szimpóziумot Lőrincz Juliannának, a kutatócsoport vezetőjének rövid ismertetője, majd Erdélyi Margit dékán asszony köszöntője vezette be, melyben a professzor asszony a kar alapító dékánjaként ismertette egyetemünk felépítését, a hallgatók és oktatók létszámát, a Tanárképző Karon belüli szerveződést. Ezenkívül betekintést nyújtott a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék munkájába, és ismertette a távlati terveket is.

Ezt követően Erdélyi Margit *A mese exegéziséről* tartott érdekes előadást. Szólt a gyermekirodalom értékeiről, a témáról szóló fontosabb kutatásokról is. A mesekutatáson belül kitért a mesének a közoktatásban betöltött szerepére, a tananyagban való megjelenésére, didaktikai aspektusaira és a meseszöveg értékalakzataira egyaránt. Részletesen vizsgálta a mesét, mint fogalmat is, valamint a meseszöveg jellemzőit és irodalmi értékeit.

Szintén e témában tartotta meg előadását Vass Kinga komáromi másodéves PhD-hallgató *Mesemorfológia az oktatásban* címmel, melynek pozitív hozadékaire tért ki. Részletesen az ötödik osztályosoknak szóló szlovákiai magyar tankönyv meseanyagát vizsgálta, melyet változatosnak, elméleti anyagát pedig igényesnek ítélte meg. Előadásában röviden bemutatta Propp módszerét, illetve Csikesz Erzsébet egyszerűsített jelrendszerét. Véleménye szerint a logikus rendszernek az oktatásban való felhasználása mindenképpen pozitív, hiszen ennek segítségével a diákokban kialakul egyfajta belső tudás, melyet könnyű alkalmazni s bevinni az oktatásba.

Simon Szabolcs *A szlovákiai középiskolai új magyar tankönyvek koncepciójáról és a kapcsolódó követelményrendszerről* címmel tartott előadást. Az egy tankönyvcsomagos, túlpolitizált, szlovákról fordított magyar nyelv és irodalom tankönyveket mutatta be didaktikai szempontból. Azt vizsgálta, hogy a tankönyveknek milyen hatásuk van a középiskolai tanulók magyar nyelv és irodalom tantárgy iránti érdeklődésére. Véleménye szerint az oktatásban a pedagógus dominál, majd a felhasznált módszerek, és csak ez után a tananyag. Előadásában az új magyar tankönyvekre is kitért. Bemutatta keletkezésük céljait és a felhasznált didaktikai szempontokat egyaránt.

Ezt követően Takács Edit, a budapesti Nemzeti Tankönyvkiadó főmunkatársa következett, aki előadását (*Tankönyvek és munkafüzetek a digitális világban*) egy rövid tankönyvtörténeti bemutatással kezdte. Szólt a tankönyvek történeti változásairól, a taneszközök szerepéről, az egyes taneszközfajtákról. Majd az új kihívásokra, új lehetőségekre és új technológiai változásokra tért ki. Ismertette a *flipbook*, és az *iPhone*-ra is letölthető *Puskatár* előnyeit. Következtetései közül nem hiányzott az a fontos kijelentés sem, hogy a tanár *ember* jellegét kell tudatosítani, melyet nem pótolhatnak még a háromdimenziós formában is előhívható ismeretek sem.

Az ebédszünetet követően Kurtán Zsuzsa *Szakmaiság és nyelvhasználat: tankönyvszövegek értelmezése* című előadásában a szakmaiságot és a nyelvhasználatot vizsgálta a tankönyvszövegekben. Kovács László *Magyar nyelvtan* című tankönyvét vetette össze Kiefer Ferenc *Magyar nyelv* című könyvével. Az előadó foglalkozott a szövegek tárgyával, témájával, majd a szövegszerkezeten belüli fizikai és fogalmi tagolódást érintette. A szövegjelentésen belül a retorikai funkciókról szólt bővebben. Példákat a már említett két tankönyvből mutatott be. Vizsgálta a felhasználók változtatásait, a szakmaiságot, a mondat szerkesztéseket és az osztályozási módokat.

Kalcsó Gyula, az egri Eszterházy Károly Főiskola tanára azt a kérdést boncolgatta, amely egyben előadásának címe is: *Hogyan érdemes tankönyvkorpuszt építeni?* Először kitekintett a külföldi korpuszokra, majd a korpuszépítés fázisait mutatta be, valamint a digitális formában rögzített szövegek összegyűjtését, konvertálását és annotálását. Az előadó vizsgálta azt is, hogy milyen formában tároljuk a létrehozott korpuszt, és hogy mit kezdhünk a képekkel. Nyers szövegnek a Halotti beszéd egy részletét választotta, ezen keresztül mutatta be az annotálási folyamatot, melyet nyelvészeti vizsgálatok céljára is fel lehet használni. Kitért a nemzetközileg elfogadott formátumra, a TEI kódolásra is, mellyel mély nyelvészeti annotációt lehet létrehozni.

A terminológiai összevetés lehetőségei egy párhuzamos korpuszban címmel Tóth Etelka, az ELTE tanára és Horváth Krisztina, az ELTE doktorandusa tartott előadást. A szerzők négy tankönyv makro- és mikrostruktúráját vizsgálták. Elemezték a terminusok egyezéseit és eltéréseit egyaránt. Fő következtetésük az volt, hogy nincs esély arra, hogy a diákok számára aktívvá váljon a tartalom, mivel a vizsgált tankönyvekben a kulcsszavak előfordulása csak 1 és 4 közötti. A párhuzamos korpuszok abban segíthetnek, hogy a gyermekek életkorának megfelelő kompetens tudást generáló taneszközöket alkalmazhassunk.

Zimányi Árpád, az Eszterházy Károly Főiskola tanára az anyanyelvi nevelésre ható legújabb infokommunikációs technológiákat vizsgálta *A legújabb infokommunikációs technológiák hatása az anyanyelvi nevelésre* című előadásában. Az elemzendő részterületek közé sorolta a kommunikáció színtereit, a szövegfajtaikat, a műfajokat, a stílust. Rövid szöveges üzenetekből és közösségi

oldaláról hozott példákat. Ismertette egy népszerű közösségi oldal, a *Twitter* kommunikációs céljait és mondatszerkezeti sajátosságait. Felhívta a figyelmet az ún. *oversharing* (túlzott megosztás) veszélyeire, ezáltal a digitális kultúrára nevelés fontosságára.

A kávészünetet követően Ledneczky Gyöngyi, a pozsonyi Állami Pedagógiai Intézet munkatársa tartott előadást az *Alsó tagozatos magyar nyelvtan könyvek didaktikai felszereltségének vizsgálatáról* címmel. Szólt a vizsgálat céljáról, a tankönyvek összehasonlító elemzéséről. Röviden jellemezte a kiválasztott tankönyveket. A didaktikai apparátuson belül a tananyag prezentálásának eszközeit és a tájékozódást segítő apparátust emelte ki. Ajánlásában pedig az órakereteknek megfelelő oldalszámú tankönyvekre és a borítók maximális felhasználására helyezte a hangsúlyt.

Vörös Ottó, a Selye János Egyetem nyugalmazott tanára nyelvismereti problémákat vizsgált az irodalmi szöveg feldolgozása során (*Nyelv ismereti problémák az irodalmi szöveg feldolgozása során*), pontosabban azt vizsgálta, hogy az irodalmi szövegek feldolgozása során hogyan jelentkezhethet a nyelvi hiány. Az előadó úgy gondolja, hogy az otthoni olvasást a szöveggyűjteményeknek kellene segíteniük. Vizsgálódásában kitért azokra az idegen szavakra, régies szavakra és tájszavakra, amelyeket a szöveggyűjtemények általában nem értelmeznek. A befogadó diák szempontjából így nyelvi hiány léphet elő. A Vörös Ottó által elemzett tankönyvek nem értelmeztek olyan szavakat, mint például a *főveny*, *sarjürendek*, *üszök* vagy a *jer*, de a bibliai szövegek alatt sem talált értelmező szövegeket. Véleménye szerint fontos volna, hogy lapalji jegyzetekben megtalálhatóak legyenek ezeknek és hasonló szavaknak a magyarázatai.

A konferencia mesével indult, s akár keretnek is tekinthető, hogy a Kádár Kata, illetve az *Anyám tyúkja* című szövegvariánsok elemzésével zárult. Lőrincz Gábor, komáromi PhD-hallgató a Kádár Kata két variánsát, illetve az *Anyám tyúkja* és az *Apám kakasa* című szövegek közti különbségeket mutatta be. Előadásának címe: *A népköltészet és műköltészet szövegvariánsai a 6. osztályos irodalom tankönyvekben*. Az előadó a 6. osztályos tankönyv hiányosságait is vizsgálta a kerettanterv tükrében.

A szimpózium zárásaként Lőrincz Julianna röviden ismertette saját előadásának (*Stilisztikai fogalmak a magyar irodalom és nyelvtan könyvekben*) fő gondolatait, majd mindenkinek megköszönte a közös munkában való aktív részvételét, s reményét fejezte ki, hogy folytatódik a közös munka. A tankönyvekkel kapcsolatos kutatásokat érdemes és kell is folytatni, mivel a kutatások hozzájárulhatnak az igényesebb tankönyvek létrejöttéhez, s ezáltal az oktatás színvonalassá tételéhez is.

Interetnikus viszonyok Zoboralján és a szomszédos szlovákiai magyar kistérségekben

(Komárom, 2012. április 19.)

A Selye János Egyetem Tanárképző Kara Történelem Tanszéke, Szociológiai Tanszéke és Óvópedagógiai Tanszéke szervezésében került megrendezésre az *Interetnikus viszonyok Zoboralján és a szomszédos szlovákiai magyar kistérségekben* c. szakmai szimpózium, amelynek szervezésében az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont–Kisebbségkutató Intézete is részt vett. A rendezvény az *Etnikai egyensúlyhelyzetek, lokális együttélési modellek két vegyes lakosságú kistérségben (Tövishát, Zobor-vidék)* c. OTKA-kutatás, és az *Interetnikus viszonyok Dél-Szlovákiában* c. kutatási program részeredményeit mutatta be.

A több, mint kétórás előadássorozat a *zoboraljai kistérség etnikai és demográfiai változásait* mutatta be. Kutatók, tanárok és egyetemi hallgatók egyaránt részt vettek a konferencia munkájában, prezentálták vizsgálataikat és ismertették kutatási eredményeiket.

A konferencia levezető elnöke Szarka László volt, aki megnyitójában köszöntötte az előadókat az egyetem nevében, majd bemutatta őket a hallgatóságnak.

Az első előadást az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont–Kisebbségkutató Intézete munkatársa, Ilyés Zoltán tartotta, amelynek keretében az *Etnikai egyensúlyhelyzetek, lokális együttélési modellek a Zobor-vidéken* c. kutatási programot mutatta be az érdeklődőknek. Felvázolta a térség etnikai szerkezetét és a magyar kisebbség együttélési modelljeit a magyar szórványtérségben. Emellett ismertette a kutatási program célját, módszereit és körülményeit.

A következő előadó Szarka László volt, aki a Nyitrai járás magyar tannyelvű óvodáinak és iskoláinak szerkezetéről, múltjáról és azok jelenlegi helyzetéről beszélt. Elsősorban a gyermekhiányból adódó problémákra hívta fel a figyelmet. Ezenkívül a magyar kulturális intézmények tevékenységének kulcsfontossága is szóba került. Az előadó az etnikai térképre rávetítve mutatta be a jelenleg működő magyar iskolai helyzetet a térségben.

Ezután Szemet Éva budapesti kulturális antropológus, egyetemi hallgató előadása következett. *Vegyes házasságok Alsóbodokon* címmel mutatta be kutatási eredményeit. A kutatás módszertanának felvázolásán kívül – oral history, élettörténet interjúk – kutatásának körülményeire és az ebből származó megfigyelések eredményeire fókuszált, ezeket osztotta meg a jelenlévőkkel.

A Selye János Egyetem két hallgatója is prezentálta Zoboraljához kapcsolódó kutatási eredményeit. Elsőként Bajcsi Ildikó történelem-magyar nyelv és irodalom szakos hallgató előadása került sorra, aki a szlovákiai vegyes házasságokat vizsgálta élettörténetek tükrében. Előadásában felhívta a figyelmet az általa vizsgált zoboraljai házaspár nyelvhasználati, gyermeknevelési, kultúra- és iskolaválasztási sajátosságaira, összehasonlítva a komáromi és a gömöri vegyes házaspárokkal.

Utána következett Bóna László előadása, aki a Selye János Egyetem történelem-informatika szakos hallgatója. Prezentációja az iskolaválasztás problémáit és kérdéseit érintette. A hallgató a Gímesen készített oral history interjúk feldolgozása alapján vizsgálta az iskolaválasztás és az oktatás problémáit a magyarok körében. Előadásában a szülőkkel készített interjúk alapján az iskolaválasztás legmeghatározóbb tényezőit ismertette a vizsgált térségben.

Az elhangzott előadások és a szünet után következett a konferencia második része. Az előadások sorát Gyurgyik László *Kormegoszlás és nemzetiségi változások a Nyitrai járásban* c. tájékoztatója nyitotta meg. Az elkészített nemzetiségi korfa-grafikonok az 1900-as évtől egészen 2001-ig tették még inkább szemléletessé a térségben lejátszódó etnikai folyamatok alakulását.

Ezt követően Tátrai Patrik, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet munkatársa, a *Zobor-vidéki magyarok megosztottsága a parlamenti választások tükrében* c. bemutatója következett. Az előadó röviden vázolta a szlovákiai magyar pártrendszer alakulását a rendszerváltás óta eltelt két évtizedben, majd egy dél-szlovákiai, községi lebontású választási térképeken mutatta be a 2010-es és a 2012-es parlamenti választások eredményeit a magyar pártokra leadott szavazatok tükrében. Felhívta a figyelmet a nyilvánvaló párhuzamokra és fontos következtetéseket vont le.

Végül, de nem utolsósorban ismét Ilyés Zoltán előadása következett. *A Zobor-vidéki magyar nyelvű pasztoráció gyakorlata a hívek és az egyházi vezetés törekvéseinek erőterében* címen egy igen érdekes témát tárt a hallgatóság elé. Bemutatta az Nyitra környéki magyar egyházközösségek mai és múltbeli helyzetét. Előadása a térség magyar nyelvű pasztorációjának gyakorlatára világított rá. Kiemelte a helyi plébániák jelentőségét és azok nemzet- és közösségmegtartó szerepét.

A tanácskozás előadássorozatainak sok értékes gondolat hangzott el. A szóránymagyarország problémáinak felértékelődésén kívül a Zoboralja különleges szerepére hívta fel a figyelmet. Az előadások során bemutatott kutatások olyan kérdéseket vizsgáltak, melyek mind komoly befolyással bírnak Zoboralja magyarságára nézve. Az oktatásnak, a vegyes házasságoknak és a vallási életnek egyaránt komoly ráhatása van az identitásváltozásra.

A kutatásnak mindenképp komoly hozadéka volt a térség vizsgálatára nézve. A szimpózium egyrészt kivételes alkalmat biztosított ahhoz, hogy a kutatók tapasztalataikat ismertessék egymással. Ezenkívül pedig ahhoz is hozzájárult, hogy az egyetemi hallgatók körében is prezentálja vizsgálatait, s ezáltal hívja fel a figyelmet Zoboralja és a szlovákiai szóránymagyarság helyzetére.

Bajcsi Ildikó – Bóna László